

రామాయణం యుద్ధ కాండ

59 - సర్గ

తస్మిన్వతే రాక్షససైన్యపాలే
ప్లవంగమానామృషభేణ యుద్ధే |
భీమాయుధం సాగరతుల్యవేగం
విదుద్రువే రాక్షసరాజసైన్యమ్ || ౧ ||

గత్వాఽథ రక్షోధిపతేః శశంసుః
సేనాపతిం పావకసూనుశస్త్రమ్ |
తచ్ఛాపి తేషాం వచనం నిశమ్య
రక్షోధిపః క్రోధవశం జగామ || ౨ ||

సంఖ్యే ప్రహస్తం నిహతం నిశమ్య
శోకార్దితః క్రోధపరీతచేతాః |
ఉవాచ తాన్మైరృతయోధముఖ్యా-
-నింద్రో యథా చామరయోధముఖ్యాన్ || ౩ ||

నావజ్ఞా రిపవే కార్యా యైరింద్రబలసూదనః |
సూదితః సైన్యపాలో మే సానుయాత్రః సకుంజరః || ౪ ||

సోఽహం రిపువినాశాయ విజయాయావిచారయన్ |
స్వయమేవ గమిష్యామి రణశీర్షం తదద్భుతమ్ || ౫ ||

అద్య తద్వానరానీకం రామం చ సహలక్ష్మణమ్ |

నిర్దహిష్యామి బాణౌమైర్వనం దీప్తైరివాగ్నిభిః || ౬ ||

అద్య సంతర్పయిష్యామి పృథివీం కపిశోణితైః |

రామం చ లక్ష్మణం చైవ ప్రేషయిష్యే యమక్షయమ్ || ౭ ||

స ఏవముక్త్వా జ్వలనప్రకాశం

రథం తురంగోత్తమరాజయుక్తమ్ |

ప్రకాశమానం వపుషా జ్వలంతం

సమారురోహమరరాజశత్రుః || ౮ ||

స శంఖభేరీపణవప్రణాదై-

-రాస్ఫోటితక్షేలితసింహనాదైః |

పుణ్యైః స్తవైశ్చాప్యభిపూజ్యమాన-

-స్తదా యయౌ రాక్షసరాజముఖ్యః || ౯ ||

స శైలజీమూతనికాశరూపై-

-ర్మాంసాదనైః పావకదీప్తనేత్రైః |

బభౌ వృతో రాక్షసరాజముఖ్యో

భూతైర్వృతో రుద్ర ఇవాసురేశః || ౧౦ ||

తతో నగర్యాః సహసా మహౌజా

నిష్క్రమ్య తద్వానరసైన్యముగ్రమ్ |

మహార్ణవాభ్రస్తనితం దదర్శ

సముద్యతం పాదపశైలహస్తమ్ || ౧౧ ||

తద్రాక్షసానీకమతిప్రచండ-

-మాలోక్య రామో భుజగేంద్రబాహుః |

విభీషణం శస్త్రభృతాం వరిష్ఠ-

-మువాచ సేనానుగతః పృథుశ్రీః || ౧౨ ||

నానాపతాకాధ్వజశస్త్రజుష్టం

ప్రాసాసిశూలాయుధశస్త్రజుష్టమ్ |

సైన్యం గజేంద్రోపమనాగజుష్టం

కస్యేదమక్షోభ్యమభీరుజుష్టమ్ || ౧౩ ||

తతస్తు రామస్య నిశమ్య వాక్యం

విభీషణః శక్రసమానవీర్యః |

శశంస రామస్య బలప్రవేకం

మహాత్మనాం రాక్షసపుంగవానామ్ || ౧౪ ||

యోఽసౌ గజస్కంధగతో మహాత్మా

నవోదితార్కోపమతామ్రవక్త్రః |

ప్రకంపయన్నాగశిరోఽభ్యుపైతి

హ్యకంపనం త్వేనమవేహి రాజన్ || ౧౫ ||

యోఽసౌ రథస్థో మృగరాజకేతు-

-ర్థూన్వన్ధనుః శక్రధనుఃప్రకాశమ్ |

కరీవ భాత్యుగ్రవివృత్తదంష్ట్రః

స ఇంద్రజిన్నామ వరప్రధానః || ౧౬ ||

యశ్చైష వింధ్యాస్తమహేంద్రకల్పో
ధన్వీ రథస్థోఽతిరథోఽతివీరః |
విస్ఫారయంశ్చాపమతుల్యమానం
నామ్నాతికాయోఽతివివృద్ధకాయః || ౧౭ ||

యోఽసౌ నవార్కోదితతామ్రచక్షు-
-రారుహ్య ఘంటానినదప్రణాదమ్ |
గజం ఖరం గర్జతి వై మహాత్మా
మహోదరో నామ స ఏష వీరః || ౧౮ ||

యోఽసౌ హయం కాంచనచిత్రభాండ-
-మారుహ్య సంధ్యాభ్రగిరిప్రకాశమ్ |
ప్రాసం సముద్యమ్య మరీచినద్ధం
పిశాచ ఏషోఽశనితుల్యవేగః || ౧౯ ||

యశ్చైష శూలం నిశితం ప్రగృహ్య
విద్యుత్ప్రభం కింకరవజ్రవేగమ్ |
వృషేంద్రమాస్థాయ గిరిప్రకాశ-
-మాయాతి యోఽసౌ త్రిశిరా యశస్వీ || ౨౦ ||

అసౌ చ జీమూతనికాశరూపః
కుంభః పృథువ్యాడసుజాతవక్షాః |
సమాహితః పన్నగరాజకేతు-
-ర్విస్ఫారయన్భాతి ధనుర్విధూన్వన్ || ౨౧ ||

యశ్చైష జాంబూనదవజ్రజుష్టం

దీప్తం సధూమం పరిఘం ప్రగృహ్య |

ఆయాతి రక్షోబలకేతుభూత-

-స్త్వసౌ నికుంభోఽద్భుతమోరకర్మా || ౨౨ ||

యశ్చైష చాపాసిశరౌఘజుష్టం

పతాకినం పావకదీప్తరూపమ్ |

రథం సమాస్థాయ విభాత్యుదగ్రో

నరాంతకోఽసౌ నగశృంగయోధీ || ౨౩ ||

యశ్చైష నానావిధమోరరూపై-

-ర్వామ్రాష్ట్రనాగేంద్రమ్మగాశ్వవక్త్రైః |

భూతైర్ఘృతో భాతి వివృత్తనేత్రైః

సోఽసౌ సురాణామపి దర్పహంతా || ౨౪ ||

యత్రైతదింద్రప్రతిమం విభాతి

ధత్రం సితం సూక్ష్మశలాకమగ్ర్యమ్ |

అత్రైష రక్షోఽధిపతిర్మహాత్మా

భూతైర్ఘృతో రుద్ర ఇవావభాతి || ౨౫ ||

అసౌ కిరీటీ చలకుండలాస్యో

నగేంద్రవింధ్యోపమభీమకాయః |

మహేంద్రవైవస్వతదర్పహంతా

రక్షోధిపః సూర్య ఇవావభాతి || ౨౬ ||

ప్రత్యువాచ తతో రామో విభీషణమరిందమమ్ |

అహో దీప్తో మహాతేజా రావణో రాక్షసేశ్వరః || ౨౭ ||

ఆదిత్య ఇవ దుష్ప్రక్షో రశ్మిభిర్భాతి రావణః |

సువ్యక్తం లక్షయే హ్యస్య రూపం తేజః సమావృతమ్ || ౨౮ ||

దేవదానవవీరాణాం వపుర్నైవంవిధం భవేత్ |

యాదృశం రాక్షసేంద్రస్య వపురేతత్ప్రకాశతే || ౨౯ ||

సర్వే పర్వతసంకాశాః సర్వే పర్వతయోధినః |

సర్వే దీప్తాయుధధరా యోధాశ్చాస్య మహౌజసః || ౩౦ ||

భాతి రాక్షసరాజోఽసౌ ప్రదీప్తైర్భీమవిక్రమైః |

భూతైః పరివృతస్తీక్ణైర్దేహవద్భిరివాంతకః || ౩౧ ||

దిప్త్యాఽయమద్య పాపాత్మా మమ దృష్టిపథం గతః |

అద్య క్రోధం విమోక్ష్యామి సీతాహరణసంభవమ్ || ౩౨ ||

ఏవముక్త్వా తతో రామో ధనురాదాయ వీర్యవాన్ |

లక్ష్మణానుచరస్తస్థౌ సముద్ధృత్య శరోత్తమమ్ || ౩౩ ||

తతః స రక్షోఽధిపతిర్మహాత్మా

రక్షాంసి తాన్యాహ మహాబలాని |

ద్వారేషు చర్యాగృహగోపురేషు

సునిర్వృతాస్తిష్ఠత నిర్విశంకాః || ౩౪ ||

ఇహాగతం మాం సహితం భవద్భి -

-ర్వనౌకసశ్చిద్రమిదం విదిత్వా |

శూన్యాం పురీం దుష్ప్రసహం ప్రమథ్య

ప్రధర్షయేయుః సహసా సమేతాః || ౩౦ ||

విసర్జయిత్వా సహితాంస్తతస్తాన్

గతేషు రక్షసు యథానియోగమ్ |

వ్యదారయద్వానరసాగరౌఘం

మహారుషః పూర్ణమివార్ణవౌఘమ్ || ౩౧ ||

తమాపతంతం సహసా సమీక్య

దీప్తేషుచాపం యుధి రాక్షసేంద్రమ్ |

మహత్సముత్పాట్య మహీధరాగ్రం

దుద్రావ రక్షోఽధిపతిం హరీశః || ౩౨ ||

తచ్చైలశృంగం బహువృక్షసానుం

ప్రగృహ్య చిక్షేప నిశాచరాయ |

తమాపతంతం సహసా సమీక్య

బిభేద బాణైస్తపనీయపుంఖైః || ౩౩ ||

తస్మిన్నవృద్ధోత్తమసానువృక్షే

శృంగే వికీర్ణే పతితే పృథివ్యామ్ |

మహాహికల్పం శరమంతకాభం

సమాదదే రాక్షసలోకనాథః || ౩౪ ||

స తం గృహీత్వాఽనిలతుల్యవేగం
సవిస్ఫులింగజ్వలనప్రకాశమ్ |
బాణం మహేంద్రాశనితుల్యవేగం
చిక్షేప సుగ్రీవవధాయ రుష్టః || ౪౦ ||

స సాయకో రావణబాహుముక్తః
శక్రాశనిప్రఖ్యవపుః శితాగ్రః |
సుగ్రీవమాసాద్య బిభేద వేగాత్
గుహేరితా క్రౌంచమివోగ్రశక్తిః || ౪౧ ||

స సాయకార్తో విపరీతచేతాః
కూజన్స్పృధివ్యాం నిపపాత వీరః |
తం ప్రేక్ష్యభూమౌ పతితం విసంజ్ఞం
నేదుః ప్రహృష్టా యుధి యాతుధానాః || ౪౨ ||

తతో గవాక్షో గవయః సుదంష్ట్ర-
-స్తధర్వభో జ్యోతిముఖో నభశ్చ |
శైలాన్ సముద్యమ్య వివృద్ధకాయాః
ప్రదుద్రువుస్తం ప్రతి రాక్షసేంద్రమ్ || ౪౩ ||

తేషాం ప్రహారాన్స చకార మోఘా-
-నక్షోధిపో బాణగణైః శితాగ్రైః |
తాన్వానరేంద్రానపి బాణజాలైః-
-ర్బిభేద జాంబూనదచిత్రపుంఖైః || ౪౪ ||

తే వానరేంద్రాస్త్రిదశారిబాణై-

-ర్భిన్నా నిపేతుర్భువి భీమకాయాః |

తతస్తు తద్వానరసైన్యముగ్రం

ప్రచ్ఛాదయామాస స బాణజాలైః || ౪౫ ||

తే వధ్యమానాః పతితాః ప్రవీరా

నానద్యమానా భయశల్యవిద్ధాః |

శాఖామృగా రావణసాయకార్తా

జగ్ముః శరణ్యం శరణం స్మ రామమ్ || ౪౬ ||

తతో మహాత్మా స ధనుర్ధనుష్మా -

-నాదాయ రామః సహసా జగామ |

తం లక్ష్మణః ప్రాంజలిరభ్యుపేత్య

ఉవాచ వాక్యం పరమార్థయుక్తమ్ || ౪౭ ||

కామమార్యః సుపర్యాప్తో వధాయాస్య దురాత్మనః |

విధమిష్యామ్యహం నీచమనుజానీహి మాం ప్రభో || ౪౮ ||

తమబ్రవీన్మహాతేజా రామః సత్యపరాక్రమః |

గచ్ఛ యత్నపరశ్చాపి భవ లక్ష్మణ సంయుగే || ౪౯ ||

రావణో హి మహావీర్యో రణేఽద్భుతపరాక్రమః |

త్రైలోక్యేనాపి సంక్రుద్ధో దుష్ప్రసహ్యో న సంశయః || ౫౦ ||

తస్య చ్చిద్రాణి మార్గస్వ స్వచ్ఛిద్రాణి చ లక్షయ |
చక్షుషా ధనుషా యత్నాద్రక్షాత్మానం సమాహితః || ౫౧ ||

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా పరిష్వజ్యాభిపూజ్య చ |
అభివాద్య తతో రామం యయౌ సౌమిత్రిరాహవమ్ || ౫౨ ||

స రావణం వారణహస్తబాహు-
-ర్దదర్శ దీప్తోద్యతభీమచాపమ్ |
ప్రచ్ఛాదయంతం శరవృష్టిజాలై-
-స్తాన్వానరాన్నిన్న వికీర్ణదేహన్ || ౫౩ ||

తమాలోక్య మహాతేజా హనుమాన్మారుతాత్మజః |
నివార్య శరజాలాని ప్రదుద్రావ స రావణమ్ || ౫౪ ||

రథం తస్య సమాసాద్య భుజముద్యమ్య దక్షిణమ్ |
త్రాసయన్రావణం ధీమాన్హనుమాన్వాక్యమబ్రవీత్ || ౫౫ ||

దేవదానవగంధర్వైర్యక్షైశ్చ సహ రాక్షసైః |
అవద్యత్వం త్వయా ప్రాప్తం వానరేభ్యస్తు తే భయమ్ || ౫౬ ||

ఏష మే దక్షిణో బాహుః పంచశాఖః సముద్యతః |
విధమిష్యతి తే దేహద్భూతాత్మానం చిరోషితమ్ || ౫౭ ||

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం రావణో భీమవిక్రమః |
సంరక్తనయనః క్రోధాదిదం వచనమబ్రవీత్ || ౫౮ ||

క్షీప్రం ప్రహర నిఃశంకం స్థిరాం కీర్తిమవాప్పుహి |

తతస్త్వాం జ్ఞాతవిక్రాంతం నాశయిష్యామి వానర || ౫౯ ||

రావణస్య వచః శ్రుత్వా వాయుసూనుర్వచోఽబ్రవీత్ |

ప్రహృతం హి మయా పూర్వమక్షం స్మర సుతం తవ || ౬౦ ||

ఏవముక్తో మహాతేజా రావణో రాక్షసేశ్వరః |

ఆజఘానానిలసుతం తలేనోరసి వీర్యవాన్ || ౬౧ ||

స తలాభిహతస్తేన చదాల చ ముహుర్ముహుః |

స్థిత్యా ముహూర్తం తేజస్వీ స్థైర్యం కృత్వా మహామతిః || ౬౨ ||

ఆజఘానాభిసంక్రుద్ధస్తలేనైవామరద్విషమ్ |

తతస్తలేనాభిహతో వానరేణ మహాత్మానా || ౬౩ ||

దశగ్రీవః సమాధూతో యథా భూమిచలేఽచలః |

సంగ్రామే తం తథా దృష్ట్వా రావణం తలతాడితమ్ || ౬౪ ||

ఋషయో వానరాః సిద్ధా నేదుర్దేవాః సహాసురైః |

అథాశ్వాస్య మహాతేజా రావణో వాక్యమబ్రవీత్ || ౬౫ ||

సాధు వానర వీర్యేణ శ్లాఘనీయోఽసి మే రిపుః |

రావణేనైవముక్తస్తు మారుతిర్వాక్యమబ్రవీత్ || ౬౬ ||

ధిగస్తు మమ వీర్యేణ యస్త్వం జీవసి రావణ |

సకృత్తు ప్రహరేదానీం దుర్బుద్ధే కిం వికత్థసే || ౬౭ ||

తతస్త్యాం మామికా ముష్టిర్నయిష్యతి యమక్షయమ్ |
తతో మారుతివాక్యేన క్రోధస్తస్య తదాజ్వలత్ || ౬౮ ||

సంరక్తనయనో యత్నాన్ముష్టిముద్యమ్య దక్షిణమ్ |
పాతయామాస వేగేన వానరోరసి వీర్యవాన్ || ౬౯ ||

హనుమాన్స్వక్షసి వ్యూఢే సంచచాల పునః పునః |
విహ్వలం తు తదా దృష్ట్వా హనుమంతం మహాబలమ్ || ౭౦ ||

రథేనాతిరథః శీఘ్రం నీలం ప్రతి సమభ్యగాత్ |
రాక్షసానామధిపతిర్దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్ || ౭౧ ||

పన్నగప్రతిమైర్భీమైః పరమర్మాతిభేదిభిః |
శరైరాదీపయామాస నీలం హరిచమూపతిమ్ || ౭౨ ||

స శరౌఘసమాయస్తో నీలః కపిచమూపతిః |
కరేణైకేన శేలాగ్రం రక్షోధిపతయేఽస్సజత్ || ౭౩ ||

హనుమానపి తేజస్వీ సమాశ్వస్తో మహామనాః |
విప్రేక్షమాణో యుద్ధేఘ్నః సరోషమిదమబ్రవీత్ || ౭౪ ||

నీలేన సహ సంయుక్తం రావణం రాక్షసేశ్వరమ్ |
అన్యేన యుధ్యమానస్య న యుక్తమభిధావనమ్ || ౭౫ ||

రావణోఽపి మహాతేజాస్తచ్చుంగం సప్తభిః శరైః |
ఆజఘాన సుతీక్ష్ణాగైస్తద్వికీర్ణం పపాత హ || ౭౬ ||

తద్విక్రీర్ణం గిరేః శృంగం దృష్ట్వా హరిచమూపతిః |
కాలాగ్నిరివ జజ్జ్వల క్రోధేన పరవీరహా || ౭౭ ||

సోఽశ్వకర్ణాన్ధవాన్సాలాంశ్చూతాంశ్చాపి సుపుష్పితాన్ |
అన్యోన్యం వివిధాన్స్పృశాన్నీలశ్చిక్షేప సంయుగే || ౭౮ ||

స తాన్స్పృశాన్సమాసాద్య ప్రతిచిచ్ఛేద రావణః |
అభ్యవర్షత్సుమోరేణ శరవర్షేణ పావకిమ్ || ౭౯ ||

అభివృష్టః శరౌఘేణ మేఘేనేవ మహాచలః |
ప్రాస్వం కృత్వా తదా రూపం ధ్వజాగ్రే నిపపాత హ || ౮౦ ||

పావకాత్మజమాలోక్య ధ్వజాగ్రే సముపస్థితమ్ |
జజ్జ్వల రావణః క్రోధాత్తతో నీలో ననాద చ || ౮౧ ||

ధ్వజాగ్రే ధనుషశ్చాగ్రే కిరీటాగ్రే చ తం హరిమ్ |
లక్ష్మణోఽథ హనూమాంశ్చ దృష్ట్వా రామశ్చ విస్మితాః || ౮౨ ||

రావణోఽపి మహాతేజాః కపిలాఘవవిస్మితః |
అస్త్రమాహారయామాస దీప్తమాగ్నేయమద్భుతమ్ || ౮౩ ||

తతస్తే చుక్రుశుర్హృష్టౌ లబ్ధలక్షాః ప్లవంగమాః |
నీలలాఘవసంభ్రాంతం దృష్ట్వా రావణమాహవే || ౮౪ ||

వానరాణాం చ నాదేన సంరభ్తో రావణస్తదా |
సంభ్రమావిప్లవృద్ధయో న కించిత్ప్రత్యపద్యత || ౮౫ ||

ఆగ్నేయేనాథ సంయుక్తం గృహీత్వా రావణః శరమ్ |

ధ్వజశీర్షస్థితం నీలముదైక్షత నిశాచరః || ౮౬ ||

తతోఽబ్రవీన్మహాతేజా రావణో రాక్షసేశ్వరః |

కపే లాఘవయుక్తోఽసి మాయయా పరయాఽనయా || ౮౭ ||

జీవితం ఖలు రక్షస్వ యది శక్తోఽసి వానర |

తాని తాన్యాత్మరూపాణి సృజసి త్వమనేకశః || ౮౮ ||

తథాపి త్వాం మయా యుక్తః సాయకోఽస్తప్రయోజితః |

జీవతం పరిరక్షంతం జీవితాద్భ్రంశయిష్యతి || ౮౯ ||

ఏవముక్త్వా మహాబాహూ రావణో రాక్షసేశ్వరః |

సంధాయ బాణమస్త్రేణ చమూపతిమతాడయత్ || ౯౦ ||

సోఽస్త్రయుక్తేన బాణేన నీలో వక్షసి తాడితః |

నిర్దహ్యమానః సహసా నిపపాత మహీతలే || ౯౧ ||

పితృమాహాత్యై సంయోగాదాత్మనశ్చాపి తేజసా |

జానుభ్యామపతద్భూమౌ న చ ప్రాణైర్వ్యయుజ్యత || ౯౨ ||

విసంజ్ఞం వానరం దృష్ట్వా దశగ్రీవో రణోత్సుకః |

రథేనాంబుదనాదేన సౌమిత్రిమభిదుద్రువే || ౯౩ ||

ఆసాద్య రణమధ్యే తు వారయిత్వా స్థితో జ్వలన్ |

ధనుర్విస్ఫారయామాస కంపయన్నివ మేదినీమ్ || ౯౪ ||

తమాహ సౌమిత్రిరదీనసత్త్వో
విస్ఫారయంతం ధనురప్రమేయమ్ |
అభ్యేహి మామేవ నిశాచరేంద్ర
న వానరాంస్త్యం ప్రతియోద్ధుమర్థః || ౯౫ ||

స తస్య వాక్యం ప్రతిపూర్ణహృషం
జ్యశబ్దముగ్రం చ నిశమ్య రాజా |
ఆసాద్య సౌమిత్రిమవస్థితం తం
కోపాన్వితో వాక్యమువాచ రక్షః || ౯౬ ||

దిష్ట్యాసి మే రాఘవ దృష్టిమార్గం
ప్రాప్తోంతగామీ విపరీతబుద్ధిః |
అస్మిన్ క్షణే యాస్యసి మృత్యుదేశం
సంసాద్యమానో మమ బాణజాలైః || ౯౭ ||

తమాహ సౌమిత్రిరవిస్మయానో
గర్జంతముద్వృత్తశితాగ్రదంష్ట్రమ్ |
రాజన్న గర్జంతి మహాప్రభావా
వికత్థసే పాపకృతాం వరిష్ఠ || ౯౮ ||

జానామి వీర్యం తవ రాక్షసేంద్ర
బలం ప్రతాపం చ పరాక్రమం చ |
అవస్థితోఽహం శరచాపపాణి-
-రాగచ్ఛ కిం మోఘవికత్థనేన || ౯౯ ||

స ఏవముక్తః కుపితః ససర్జ
రక్షోఽధిపః సప్త శరాన్సుపుంఖాన్ |
తాల్లక్ష్మణః కాంచనచిత్రపుంఖై-
-శ్చిచ్ఛేద బాణైర్ని శితాగ్రధారైః || ౧౦౦ ||

తాన్ప్రేక్షమాణః సహసా నికృతా-
-న్నికృత్తభోగానివ పన్నగేంద్రాన్ |
లంకేశ్వరః క్రోధవశం జగామ
ససర్జ చాన్యాన్ని శితాన్పుషత్కాన్ || ౧౦౧ ||

స బాణవర్షం తు వవర్ష తీవ్రం
రామానుజః కార్ముకసంప్రయుక్తమ్ |
క్షురార్ధచంద్రోత్తమకర్ణిభల్తైః
శరాంశ్చ చిచ్ఛేద న చుక్షుభే చ || ౧౦౨ ||

స బాణజాలాన్యథ తాని తాని
మోఘాని పశ్యంస్త్రీదశారిరాజః |
విసిష్మియే లక్ష్మణలాఘవేన
పునశ్చ బాణాన్ని శితాన్ముమోచ || ౧౦౩ ||

స లక్ష్మణశ్చాశు శరాన్ శితాగ్రాన్
మహేంద్రవజ్రాశనితుల్యవేగాన్ |
సంధాయ చాపే జ్వలనప్రకాశాన్
ససర్జ రక్షోధిపతేర్వధాయ || ౧౦౪ ||

స తాన్ప్రచిచ్ఛేద హి రాక్షసేంద్ర-

-శ్చిత్త్వా చ తాల్లక్ష్మణమాజఘాన |

శరేణ కాలాగ్నిసమప్రభేణ

స్వయంభుదత్తేన లలాటదేశే || ౧౦౩ ||

స లక్ష్మణో రావణసాయకార్త-

-శ్చచాల చాపం శిథిలం ప్రగృహ్య |

పునశ్చ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య కృచ్ఛా-

-చ్ఛిచ్ఛేద చాపం త్రిదశేంద్రశత్రోః || ౧౦౪ ||

నికృత్తచాపం త్రిభిరాజఘాన

బాణైస్తదా దాశరథిః శితాగైః |

స సాయకార్తో విచచాల రాజా

కృచ్ఛాచ్ఛ సంజ్ఞాం పునరాససాద || ౧౦౫ ||

స కృత్తచాపః శరతాడితశ్చ

మేదార్థగాత్రో రుధిరావసిక్తః |

జగ్రాహ శక్తిం సముదగ్రశక్తిః

స్వయంభుదత్తాం యుధి దేవశత్రుః || ౧౦౬ ||

స తాం విధూమానలసన్నికాశాం

విత్రాసి నీం వానరవాహినీనామ్ |

చిక్షేప శక్తిం తరసా జ్వలంతీం

సౌమిత్రయే రాక్షసరాష్ట్రనాథః || ౧౦౭ ||

తామాపతంతీం భరతానుజోఽస్తైః

జఘాన బాణైశ్చ హుతాగ్నికల్పైః |

తథాపి సా తస్య వివేశ శక్తిః

బాహ్వాంతరం దాశరథేర్విశాలమ్ || ౧౧౦ ||

స శక్తిమాన్ శక్తిసమాహతః సన్

ముహుః ప్రజజ్వాల రఘుప్రవీరః |

తం విహ్వలంతం సహసాభ్యుపేత్య

జగ్రాహ రాజా తరసా భుజాభ్యామ్ || ౧౧౧ ||

హిమవాన్మందరో మేరుస్తైలోక్యం వా సహామరైః |

శక్యం భుజాభ్యాముద్ధర్తుం న సంఖ్యే భరతానుజః || ౧౧౨ ||

శక్త్యా బ్రాహ్మ్యపి సౌమిత్రిస్తాడితస్తు స్తనాంతరే |

విష్ణోరచింత్యం స్వం భాగమాత్మానం ప్రత్యనుస్మరన్ || ౧౧౩ ||

తతో దానవదర్పఘ్నం సౌమిత్రిం దేవకంటకః |

తం పీడయిత్వా బాహుభ్యామప్రభుర్లంఘనేఽభవత్ || ౧౧౪ ||

అదైవం వైష్ణవం భాగం మానుషం దేహమాస్థితమ్ |

అథ వాయుసుతః క్రుద్ధో రావణం సమభిద్రవత్ || ౧౧౫ ||

ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో వజ్రకల్పేన ముష్టినా |

తేన ముష్టిప్రహరేణ రావణో రాక్షసేశ్వరః || ౧౧౬ ||

జానుభ్యామపతద్భూమౌ చచాల చ పపాత చ |

ఆస్వైః సనేత్రశ్రవణైర్వవామ రుధిరం బహు || ౧౧౭ ||

విఘ్నార్ణమానో నిశ్చష్టో రథోపస్థ ఉపావిశత్ |

విసంజ్ఞో మూర్ఛితశ్చాసీన్న చ స్థానం సమాలభత్ || ౧౧౮ ||

విసంజ్ఞం రావణం దృష్ట్వా సమరే భీమవిక్రమమ్ |

ఋషయో వానరాః సర్వే నేదుర్దేవాః సవాసవాః || ౧౧౯ ||

హనుమానపి తేజస్వీ లక్ష్మణం రావణార్దితమ్ |

అనయద్రాఘవాభ్యాశం బాహుభ్యాం పరిగృహ్య తమ్ || ౧౨౦ ||

వాయుసూనోః సుహృత్త్వేన భక్త్యా పరమయా చ సః |

శత్రూణామప్రకంప్యోఽపి లఘుత్వమగమత్కపేః || ౧౨౧ ||

తం సముత్సృజ్య సా శక్తిః సౌమిత్రిం యుధి దుర్జయమ్ |

రావణస్య రథే తస్మిన్ స్థానం పునరుపాగతా || ౧౨౨ ||

ఆశ్వస్తశ్చ విశల్యశ్చ లక్ష్మణః శత్రుసూదనః |

విష్ణోర్భాగమమీమాంస్యమాత్మానం ప్రత్యనుస్మరన్ || ౧౨౩ ||

రావణోఽపి మహాతేజాః ప్రాప్య సంజ్ఞాం మహాహవే |

ఆదదే నిశితాన్బాణాన్ జగ్రాహ చ మహద్ధనుః || ౧౨౪ ||

నిపాతితమహావీరాం ద్రవంతీం వానరీం చమూమ్ |

రాఘవస్తు రణే దృష్ట్వా రావణం సమభిద్రవత్ || ౧౨౫ ||

అధైనముపసంగమ్య హనుమాన్వాక్యమబ్రవీత్ |

మమ పృష్ఠం సమారుహ్య రాక్షసం శాస్తుమర్హసి || ౧౨౬ ||

విష్ణుర్యథా గరుత్మంతం బలవంతం సమాహితః |

తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవో వాక్యం వాయుపుత్రేణ భాషితమ్ || ౧౨౭ ||

ఆరురోహ మహాశూరో బలవంతం మహాకపిమ్ |

రథస్థం రావణం సంఖ్యే దదర్శ మనుజాధిపః || ౧౨౮ ||

తమాలోక్య మహతేజాః ప్రదుద్రావ స రాఘవః |

వైరోచనిమివ క్రుద్ధో విష్ణురభ్యుద్యతాయుధః || ౧౨౯ ||

జ్యశబ్దమకరోత్తివ్రం వజ్రనిష్పేషనిఃస్వనమ్ |

గిరా గంభీరయా రామో రాక్షసేంద్రమువాచ హ || ౧౩౦ ||

తిష్ఠ తిష్ఠ మమ త్వం హి కృత్వా విప్రియమీదృశమ్ |

క్వ ను రాక్షసశార్దుల గతో మోక్షమవాప్స్యసి || ౧౩౧ ||

యదీంద్రవైవస్వతభాస్కరాన్వా

స్వయంభువైశ్వానరశంకరాన్వా |

గమిష్యసి త్వం దశ వా దిశోఽథవా

తథాపి మే నాద్య గతో విమోక్ష్యసే || ౧౩౨ ||

యశ్చైవ శక్త్యాభిహతస్త్వయాఽద్య

ఇచ్ఛన్విషాదం సహసాభ్యుపేతః |

స ఏవ రక్షోగణరాజ మృత్యుః

సపుత్రపౌత్రస్య తవాద్య యుద్ధే || ౧౩౩ || [దారస్య]

ఏతేన చాప్యద్భుతదర్శనాని

శరైర్జనస్థానకృతాలయాని |

చతుర్దశాన్యాత్తవరాయుధాని

రక్షఃసహస్రాణి నిషూదితాని || ౧౩౪ ||

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా రాక్షసేంద్రో మహాకపిమ్ |

వాయుపుత్రం మహావీర్యం వహంతం రాఘవం రణే || ౧౩౫ ||

రోషేణ మహతావిష్టః పూర్వవైరమనుస్మరన్ |

ఆజఘాన శరైస్తీక్ణైః కాలానలశిఖోపమైః || ౧౩౬ ||

రాక్షసేనాహవే తస్య తాడితస్యాపి సాయకైః |

స్వభావతేజోయుక్తస్య భూయస్తేజోఽభ్యవర్ధత || ౧౩౭ ||

తతో రామో మహాతేజా రావణేన కృతవ్రణమ్ |

దృష్ట్వా ప్లవగశార్దూలం కోపస్య వశమేయివాన్ || ౧౩౮ ||

తస్యాభిచంక్రమ్య రథం సచక్రం

సాశ్వద్వజచ్ఛత్రమహాపతాకమ్ |

ససారథిం సాశనిశూలఖడ్గం

రామః ప్రచిచ్ఛేద శరైః సుపుంఖైః || ౧౩౯ ||

అధేంద్రశత్రుం తరసా జఘాన
బాణేన వజ్రాశనిసన్నిభేన |
భుజాంతరే వ్యూఢసుజాతరూపే
వజ్రేణ మేరుం భగవానివేంద్రః || ౧౪౦ ||

యో వజ్రపాతాశనిసన్నిపాతా-
-న్న చుక్షుభే నాపి చచాల రాజా |
స రామబాణాభిహతో భృశార్త-
-శ్చచాల చాపం చ ముమోచ వీరః || ౧౪౧ ||

తం విహ్వలంతం ప్రసమీక్ష్య రామః
సమాదదే దీప్తమథార్థచంద్రమ్ |
తేనార్కవర్ణం సహసా కిరీటం
చిచ్ఛేద రక్షోధిపతేర్మహాత్మా || ౧౪౨ ||

తం నిర్విషాశీవిషసన్నికాశం
శాంతార్చిషం సూర్యమివాప్రకాశమ్ |
గతశ్రియం కృత్తకిరీటకూటం
ఉవాచ రామో యుధి రాక్షసేంద్రమ్ || ౧౪౩ ||

కృతం త్వయా కర్మ మహత్సుభీమం
హతప్రవీరశ్చ కృతస్త్వయాహమ్ |
తస్మాత్పరిశ్రాంత ఇవ వ్యవస్య
న త్వాం శరైర్మృత్యువశం నయామి || ౧౪౪ ||

గచ్ఛానుజానామి రణార్దితస్త్వం
ప్రవిశ్య రాత్రించరరాజ లంకామ్ |
ఆశ్వాస్య నిర్యాహి రథీ చ ధన్వీ
తదా బలం ద్రక్ష్యసి మే రథస్థః || ౧౪౫ ||

స ఏవముక్తో హతదర్పహర్షో
నికృత్తచాపః స హతాశ్వసూతః |
శరార్దితః కృత్తమహాకిరీటో
వివేశ లంకాం సహసా స రాజా || ౧౪౬ ||

తస్మిన్నవిష్టే రజనీచరేంద్రే
మహాబలే దానవదేవశత్రౌ |
హరీన్విశల్యాన్సహ లక్ష్మణేన
చకార రామః పరమాహవార్గే || ౧౪౭ ||

తస్మిన్నభిన్నే త్రిదశేంద్రశత్రౌ
సురాసురా భూతగణా దిశశ్చ |
ససాగరాః సర్వమహోరాగాశ్చ
తథైవ భూమ్యంబుచరాశ్చ హృష్టాః || ౧౪౮ ||

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకోనషష్ఠితమః సర్గః
|| ౫౯ ||